

بررسی برخی معیارهای کیفیت سود حسابداری در چرخه های تجاری

غلامرضا کرمی^۱، وحید افتخاری^۲

چکیده: با توجه به مطالعات بین المللی و شکاف موجود در مطالعات داخلی، این پژوهش رابطه میان برخی معیارهای کیفیت سود حسابداری و وضعیت کلی اقتصاد در بین سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱ را مورد بررسی قرار داده است. معیارهای مختلفی برای کیفیت سود وجود دارد، دو مورد از مهم ترین آنها، ضریب واکنش سود و پایداری سود است که در این پژوهش به بررسی این دو در وضعیت های مختلف اقتصادی پرداخته شده است. به دلیل وجود معیارهای متعدد برای اندازه گیری وضعیت کلی اقتصاد، در این مقاله چرخه های تجاری نماینده ای برای وضعیت کلی اقتصاد در نظر گرفته شده است. بر مبنای نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون و آزمون فرضیه ها، مشاهده شد که وضعیت اقتصادی بر واکنش سرمایه گذاران به سود حسابداری تأثیر می گذارد؛ به گونه ای که این واکنش به سود، در دوره رکود نسبت به دوره رونق بیشتر است. همچنین وضعیت اقتصادی بر پایداری سود تأثیر می گذارد؛ به طوری که پایداری سود در دوره رونق نسبت به دوره رکود کمتر است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

واژه های کلیدی: پایداری سود، چرخه های تجاری، ضریب واکنش سود.

۱. دانشیار گروه حسابداری دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، ایران

۲. دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۰۷/۰۲

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۲/۰۹/۳۰

نویسنده مسئول مقاله: وحید افتخاری

E-mail: vahid.eftkhari.90@gmail.com

مقدمه

در دنیای امروز، سرمایه‌گذاران موتورهای حرکت پیشرفت و توسعه در نظر گرفته می‌شوند و در نتیجه، اطلاعاتی که آنها برای تصمیم‌گیری خود استفاده می‌کنند، بسیار مهم و اساسی است. سرمایه‌گذاران از منابع اطلاعاتی مختلفی استفاده کرده و از طریق این منابع تصمیم‌گیری می‌کنند. به‌طور کلی منابع مورد استفاده سرمایه‌گذاران را می‌توان در دو گروه منابع اطلاعاتی در مورد وضعیت کلان اقتصادی و وضعیت خاص شرکت طبقه‌بندی کرد. اطلاعات در مورد وضعیت کلی اقتصاد، شامل اطلاعاتی است که کل اقتصاد را فراگرفته و بر کل شرکت‌ها اثر می‌گذارد؛ اما اطلاعات در مورد وضعیت خاص شرکت، شامل اطلاعاتی مانند تغییر مدیران، وضعیت مالی شرکت و... هستند. بنابراین سرمایه‌گذاران به هر دو منابع اطلاعاتی توجه می‌کنند؛ اما موضوعی که در این زمان اهمیت زیادی دارد، اینکه وضعیت کلی اقتصاد می‌تواند بر عملکرد شرکت‌ها تأثیر بگذارد. برای مثال، هنگامی که اقتصاد رونق دارد، تقاضا برای کالاهای شرکت افزایش می‌یابد، این امر نشان می‌دهد که وضعیت کلی اقتصاد بر شرکت‌ها نیز اثر می‌گذارد و در نتیجه چنین انتظار می‌رود که هم سرمایه‌گذاران و هم مدیران شرکت، به این موضوع توجه کرده و براساس آن تصمیم‌گیری کنند. بنابراین بهتر است این موضوع با توجه به اهمیت بالای خود، در رویکردهای مطالعاتی مورد توجه قرار گیرد (جانسون، ۱۹۹۹). این مقاله تلاش کرده است تا بر اساس این مفهوم، به بررسی برخی از ویژگی‌های سود حسابداری در چرخه‌های تجاری بپردازد. سرمایه‌گذاران از منابع مختلف اطلاعاتی استفاده کرده و بر اساس آن تصمیم‌گیری می‌کنند. یکی از سؤال‌های اساسی همیشگی محققان حسابداری این موضوع بوده است که سرمایه‌گذاران چه اهمیتی را به اطلاعات حسابداری، به‌ویژه سود حسابداری می‌دهند. اهمیت اختصاص داده شده به سود حسابداری، به‌صورت غیر مستقیم از طریق ضریب واکنش سود^۱ (ERC) تعیین می‌شود (اسکات، ۲۰۰۹).

سرمایه‌گذاران در موقعیت‌های مختلف اقتصادی (رونق یا رکود)، چشم‌اندازهای متفاوتی دارند و بر اساس این چشم‌اندازها، به جمع‌آوری و وزن دادن به اطلاعات اقدام می‌کنند. برای مثال، از آنجاکه عدم اطمینان کل اقتصاد را دربرگرفته است، آنها در شرایط رکود اقتصادی تلاش می‌کنند تا ریسک خود را به حداقل برسانند؛ بنابراین در پی اطلاعاتی هستند که بالاترین قابلیت اتکا را داشته و همچنین از عینیت بالایی برخوردار باشد. در نتیجه از میان منابع اطلاعاتی مختلف، به منابعی وزن بیشتری می‌دهند که عینیت بیشتری داشته باشد. از سوی دیگر، سود حسابداری یک منبع اطلاعاتی با عینیت بالا شناخته می‌شود، از این رو، آنها به سود حسابداری که یک منبع

1. Earning Response Coefficient

اطلاعاتی مناسب است، وزن بیشتری می‌دهند. در نقطهٔ مقابل، سرمایه‌گذاران در شرایط رونق اقتصادی، از آنجاکه وضعیت اقتصادی روبه‌رشد است، در پی اطلاعاتی هستند که فرصت‌های سرمایه‌گذاری و رشد را به آنها نشان دهد؛ پس آنها جوایای اطلاعاتی هستند که بیشتر بر اساس پیش‌بینی است و مسئلهٔ مربوط بودن برای آنها بسیار مهم است و ویژگی عینیت از اهمیت کمتری برخوردار است. در این شرایط آنها به سود حسابداری نسبت به سایر منابع اطلاعاتی در حالت رونق اقتصادی وزن کمتری می‌دهند، از این رو چنین انتظار می‌رود که ضریب واکنش سود در حالت رونق، نسبت به دورهٔ رکود کمتر باشد. بنابراین این مقاله در گام اول به بررسی ضریب واکنش سود در طول چرخه‌های تجاری پرداخته است (جنکینز، کان و ویلوری، ۲۰۰۹).

سرمایه‌گذاران با استفاده از اطلاعات منتشرشدهٔ شرکت‌ها اقدام به تصمیم‌گیری می‌کنند و تصمیم‌گیری‌های مناسب، به وجود اطلاعات باکیفیت وابسته است؛ بنابراین کیفیت آن بسیار مهم و اساسی است. از این رو، بسیاری از مطالعات به بررسی کیفیت اطلاعات منتشرشدهٔ شرکت‌ها پرداخته‌اند. یکی از شاخص‌های نشان‌دهندهٔ کیفیت سود، پایداری سود حسابداری است، بر این اساس که هرچه سود حسابداری پایدارتر باشد، از دید شرکت‌کنندگان در بازارهای مالی، این سود به‌منزلهٔ سود باکیفیت بالا تفسیر می‌شود. از سوی دیگر، چون وضعیت کلی اقتصاد روی شرکت اثر می‌گذارد و در نتیجه این وضعیت بر سود شرکت نیز اثرگذار است، چنین انتظار می‌رود که در دورهٔ رونق اقتصادی، چون وضعیت کلی اقتصاد روبه‌رشد و تقاضا برای کالا و خدمات ثبات دارد، شرکت‌ها به‌راحتی به‌اهداف خود دست یابند، بنابراین انتظار می‌رود که سود شرکت نیز از ثبات برخوردار باشد؛ اما در نقطهٔ مقابل، در دورهٔ رکود که وضعیت کلی اقتصاد نوسان دارد، بنابراین سود حسابداری نیز تحت تأثیر آن قرار گرفته و نوسان بیشتری دارد، بنابراین چنین انتظار می‌رود که سود حسابداری در دورهٔ رونق نسبت به دورهٔ رکود، از نوسان کمتری برخوردار باشد (تامی، ۲۰۱۲). در نتیجه در گام دوم این پژوهش به بررسی این موضوع پرداخته شده است که آیا پایداری سود تحت تأثیر چرخه‌های مختلف تجاری قرار می‌گیرد یا خیر؟

در ادامه ادبیات و پیشینهٔ پژوهش بیان شده است و در بخش‌های بعدی به فرضیه‌های پژوهش و روش انجام پژوهش پرداخته می‌شود و در نهایت نیز نتایج آزمون فرض آماری، نتایج کلی و پیشنهادها و انتقادات ارائه خواهد شد.

چارچوب نظری و پیشینهٔ پژوهش

سرمایه‌گذاران ارکان اصلی بازارها و نهادهای مالی به‌شمار می‌روند و همواره در پی اطلاعاتی هستند که با استفاده از آنها، تصمیم‌های مناسبی بگیرند. لازمهٔ تصمیم‌گیری مناسب، وجود

اطلاعات شفاف و صحیح است. سود حسابداری یکی از فراگیرترین اطلاعاتی که سرمایه‌گذاران همواره به آن توجه می‌کنند، اما مسئله اصلی مطروحه این موضوع است که سود تحت تأثیر عوامل داخل شرکت و عوامل خارج از شرکت قرار دارد. مطالعات بسیاری در این زمینه انجام گرفته است که از آن دسته، می‌توان به مطالعه دانلسون، جنینگ و مکینز (۲۰۱۰) اشاره کرد. آنها در مطالعه خود به بررسی این موضوع پرداختند که آیا تغییرات در رابطه درآمد - هزینه، ناشی از عوامل حسابداری بوده یا ناشی از عوامل اقتصادی است. یافته‌های دانلسون و همکاران نشان داد که عوامل اقتصادی و تغییرات اقتصادی، به‌طور چشمگیری بر رویه‌ها و روش‌های حسابداری اثر می‌گذارد. همچنین آنها دریافتند که بخشی از این تغییرات، به‌دلیل تغییر در شرایط اقتصادی آمریکا بوده است. بنابراین آگاهی از این تأثیرات، می‌تواند به شرکت‌کنندگان در اتخاذ تصمیمات مناسب یاری رساند.

در مطالعات گذشته، بیشتر تأثیر عوامل داخلی روی سود در طول زمان مورد بررسی قرار گرفته است که از آن جمله می‌توان به مطالعه دچو و دیچو (۲۰۰۲) و ریچاردسون، اسلوان، سولیمان و تیونا (۲۰۰۵) اشاره کرد، اما در سال‌های اخیر، جهت‌گیری مقاله‌ها بدین سو بوده است که به بررسی تأثیر عوامل خارجی روی شرکت‌ها نیز بپردازند که مطالعه جنکینز، کان و ویلوری (۲۰۰۹)، تامی (۲۰۱۲) و جانسون (۱۹۹۹) در این دسته مطالعات قرار دارند.

همان‌گونه که اشاره شد، شرکت‌ها تحت تأثیر عوامل داخلی و خارجی هستند. از عوامل خارجی که وضعیت شرکت را تحت تأثیر قرار می‌دهد، وضعیت کلی اقتصاد است. در همین راستا، از دید سرمایه‌گذاران، سود حسابداری یکی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی به‌شمار می‌رود و محققان حسابداری همواره به بحث پیرامون این موضوع می‌پردازند که سرمایه‌گذاران چه اهمیتی را در بین منابع اطلاعاتی خود برای سود حسابداری قائل‌اند که این اهمیت (وزن) از طریق ضریب واکنش سود (ERC) تعیین می‌شود.

تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران براساس وضعیت‌های مختلف تجاری (رونق یا رکود) است. از این رو، در دوران رکود تجاری، چون وضعیت اقتصادی نوسان داشته و با عدم اطمینان همراه است، سرمایه‌گذاران بیشتر به دنبال اطلاعاتی می‌روند که از قابلیت اتکا و عینیت بالاتری برخوردار باشد. همچنین از آنجا که سود حسابداری منبعی با عینیت بالا شناخته می‌شود، سرمایه‌گذاران از سود حسابداری به‌منزله منبع اطلاعاتی مهم استفاده می‌کنند و به آن وزن بیشتری می‌دهند. در دوران رونق که وضعیت اقتصادی روبه‌رشد است، در پی اطلاعاتی هستند که چشم‌انداز آتی داشته باشند و بیشتر ویژگی مربوط بودن برای آنها مهم است. بنابراین ویژگی قابلیت اتکا برای آنها کمتر اهمیت دارد و به آن وزن کمتری می‌دهند (جنکینز و

همکاران، ۲۰۰۹). در نتیجه گام اول پژوهش به بررسی ضریب واکنش سود در طول چرخه‌های تجاری پرداخته است.

همان‌گونه که اشاره شد، سرمایه‌گذاران سود حسابداری را یک منبع مهم اطلاعاتی می‌دانند و بر اساس آن تصمیم‌گیری می‌کنند. از این رو، کیفیت این سود، همواره به‌منزله یک عامل مهم مطرح بوده است. پس در گام بعدی بر اساس نگرش زیر، به بررسی یکی دیگر از شاخص‌های کیفی سود حسابداری که همان پایداری است، پرداخته شده است.

پایداری سود یکی از شاخص‌های مهم سود است و از دید سرمایه‌گذاران، سودی که پایداری بیشتری دارد، سود باکیفیت تعریف می‌شود؛ زیرا در مدل‌های ارزش‌یابی و مدل‌های پیش‌بینی از سود پایدارتر، بهتر می‌توان استفاده کرد (تامی، ۲۰۱۲).

سود حسابداری تحت تأثیر شرایط اقتصادی (رونق یا رکود) قرار می‌گیرد. در دوره رونق، تقاضا برای کالاها و خدمات از یک پایداری نسبی روبه‌رشد برخوردار است. همچنین در این دوره عدم اطمینان در اقتصاد، در سطح پایینی قرار دارد؛ بنابراین انتظار می‌رود که وضعیت شرکت نوسان کمتری داشته باشد و در نتیجه آن، سود شرکت که شاخصی از وضعیت شرکت است، از پایداری بالایی برخوردار باشد. در دوره رکود نیز چون تقاضا کاهش می‌یابد، شرایط عدم اطمینان سرتاسر اقتصاد را فرامی‌گیرد و از آنجا که شرکت‌ها نیز بخشی از این اقتصاد هستند، این انتظار وجود دارد که وضعیت شرکت نیز دچار نوسان شود. بنابراین سود در دوران رکود از پایداری کمی برخوردار است (تامی، ۲۰۱۲). شکل ۱ پایداری سود در شرایط مختلف تجاری را به‌صورت ترسیمی نشان می‌دهد.

شکل ۱. پایداری سود در شرایط مختلف تجاری

در زمینه رابطه بین چرخه‌های تجاری و متغیرها و معیارهای حسابداری، می‌توان به مطالعات زیر اشاره کرد.

جنکینز، کان و ویلوری (۲۰۰۹)، محافظه‌کاری و ارتباط با ارزش سود^۱ را در طول چرخه‌های تجاری بررسی کردند. نتایج آنها نشان داد که در طول دوره رونق، محافظه‌کاری و ارتباط با ارزش سود نسبت به دوره رکود افزایش می‌یابد.

تامی (۲۰۱۲) به بررسی رابطه بین پایداری سود در طول چرخه‌های تجاری پرداخته است. او دریافت که سود در دوره رونق نسبت به دوره رکود پایداری بیشتری دارد. وی همچنین به بررسی پایداری ارقام تشکیل‌دهنده سود (بخش نقدی و غیر نقدی سود) پرداخت و بر این اساس دریافت که پایداری بخش نقدی، بیشتر از بخش تعهدی است.

کوینگلو (۲۰۰۵) به بررسی اثر چرخه‌های تجاری (به صورت خاص تغییرات در تولید ناخالص داخلی)^۲ بر پنج متغیر حسابداری، شامل رشد فروش، تغییر در حاشیه فروش، سود قبل از ارقام غیرمترقبه، سود خالص و رشد در دارایی‌ها، پرداخته است. یافته‌های وی نشان می‌دهد که همه متغیرهای اشاره شده به طور مثبت با تولید ناخالص داخلی در ارتباط هستند، اما شدت این حساسیت در دوره رکود نسبت به دوره رونق بیشتر است. این حساسیت متفاوت نسبت به چرخه‌های تجاری را می‌توان از طریق ویژگی‌های خاص شرکت و صنعت توضیح داد. همچنین او در رساله خود، شرکت‌های نمونه را به دو گروه چرخه‌ای و غیر چرخه‌ای^۳ تفکیک کرد که بر اساس یافته‌های او، این حساسیت نسبت به چرخه‌های تجاری، برای پنج متغیر مورد بررسی در شرکت‌های چرخه‌ای وجود داشته است؛ در حالی که برای شرکت‌های غیر چرخه‌ای فقط برای دو متغیر فروش و رشد دارایی‌ها وجود داشته است. همچنین این حساسیت از طریق اندازه شرکت‌ها کاهش می‌یابد؛ به این ترتیب که هرچه شرکت از نظر اندازه کوچک‌تر باشد، حساسیتش بیشتر خواهد بود. همچنین او به بررسی مدیریت سود در طول چرخه‌های تجاری پرداخت و دریافت که مدیریت سود در دوره‌های رکود نسبت به دوره‌های رونق، بیشتر بوده است.

پورحیدری و عالی‌پور در سال ۱۳۸۸ پژوهشی انجام دادند و در آن، به بررسی ارتباط بین داده‌های حسابداری با چرخه‌های تجاری در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. داده‌های حسابداری مورد بررسی آنها شامل رشد فروش، تغییرات حاشیه سود ناخالص، سود قبل از مالیات،

1. Value Relevance

2. Gross Domestic Product(GDP)

۳. شرکت‌های تجاری چرخه‌ای، به شرکت‌هایی گفته می‌شود که تحت تأثیر رونق و رکود اقتصادی قرار گرفته و این رونق و رکود، بر تقاضای محصولات آنها اثر می‌گذارد، مانند صنایع خودروسازی؛ اما در نقطه مقابل، شرکت‌های غیر چرخه‌ای شرکت‌هایی هستند که تحت تأثیر شرایط رونق و رکود اقتصادی قرار نمی‌گیرند، مانند صنایع دارویی.

تغییرات سود خالص و تغییرات کل دارایی‌ها بود. نتایج این پژوهش نشان داد که در بورس اوراق بهادار تهران، بین متغیرهای حسابداری رشد فروش و حاشیه سود ناخالص با چرخه‌های تجاری، رابطه معناداری وجود دارد؛ درحالی‌که بین سایر متغیرهای حسابداری با چرخه‌های تجاری رابطه معناداری وجود ندارد.

همان‌گونه که پیش از این گفته شد، توجه به جنبه‌های کلان اقتصادی، یکی از موارد اصلی است که این پژوهش را از پژوهش‌های دیگر متمایز می‌کند؛ درحالی‌که مطالعات داخلی کمتر به این جنبه توجه کرده‌اند که در زیر به نمونه‌هایی از این دسته مطالعات اشاره شده است.

کردستانی و مجد (۱۳۸۶) به بررسی رابطه میان پنج ویژگی کیفی سود (پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود، مربوط بودن سود به ارزش سهام، به موقع بودن و محافظه کارانه بودن سود) با هزینه سرمایه سهام عادی پرداختند. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که ویژگی‌های کیفی سود بر هزینه سرمایه سهام عادی تأثیر دارد. همچنین یافته‌ها حاکی از وجود رابطه معکوس بین ویژگی‌های کیفی سود، شامل پایداری سود، قابلیت پیش‌بینی سود، مربوط بودن سود به ارزش سهام، به موقع بودن و هزینه سرمایه سهام عادی است؛ اما در مورد رابطه میان محافظه کاری و هزینه سرمایه سهام عادی، رابطه معناداری مشاهده نشده است.

ثقفی و کردستانی (۱۳۸۳) به بررسی و تبیین رابطه بین کیفیت سود و واکنش بازار به تغییرات سود نقدی پرداختند. نتایج آنها حاکی از این بود که بر مبنای کیفیت سود مبتنی بر پایداری سود، واکنش بازار به افزایش سود نقدی شرکت‌ها مثبت است و بر مبنای کیفیت سود مبتنی بر رابطه سود و جریان‌های نقدی عملیاتی شرکت‌ها، واکنش بازار به کاهش سود نقدی شرکت‌ها مثبت است و بازده غیرعادی انباشته سهام با افزایش (کاهش) سود نقدی و سود غیرمنتظره، افزایش (کاهش) می‌یابد؛ یعنی واکنش بازار به تغییرات سود نقدی و تغییرات سود غیرمنتظره مثبت و از نظر آماری معنادار است.

عرب‌مازار یزدی و کرانی (۱۳۹۰) به بررسی رابطه بین راهبرد افزایش سود و ضریب واکنش سود در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نمونه آنها شامل نودوپنج شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۷ بوده است. نتایج این پژوهش نشان داد که بین راهبرد افزایش سود و ضریب واکنش سود، رابطه معناداری وجود دارد.

کریمی، تاجیک و مرادی (۱۳۸۵) در پژوهش خود، رابطه بین کیفیت سود و افزایش سرمایه از محل مطالبات سهام‌داران را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که بین کیفیت سود و افزایش سرمایه از محل مطالبات سهام‌داران، رابطه معناداری وجود ندارد.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به نظریه‌ها و ادبیات پژوهش مطرح‌شده در بخش چارچوب نظری و پیشینه پژوهش، سرمایه‌گذاران با استفاده از منابع مختلفی اقدام به تصمیم‌گیری می‌کنند و انتخاب این منابع با استفاده از چشم‌انداز آنها از بازار صورت می‌گیرد. یکی از مهم‌ترین منابع، سود حسابداری است که میزان اهمیت اختصاص داده‌شده به آن از طریق ضریب واکنش سود (ERC) تعیین می‌شود. در دوران رونق اقتصادی، چون پیش‌بینی‌های سرمایه‌گذاران خوش‌بینانه است، برای همین بیشتر از اطلاعات برآوردی استفاده می‌کنند و مسئله عینیت برای آنها از اهمیت کمتری برخوردار است. از سوی دیگر چون اطلاعات حسابداری منبعی با عینیت بالا در نظر گرفته می‌شود، بنابراین در سبب اطلاعاتی خود به سود حسابداری وزن کمتری می‌دهند. همچنین در دوران رکود چون وضعیت اقتصادی در حالت عدم اطمینان است، سرمایه‌گذاران در پی اطلاعاتی هستند که قابلیت اتکای بالاتری دارند و از عینیت بالاتری برخوردارند، بنابراین در این دوران آنها به سود حسابداری که نسبت به سایر منابع اطلاعاتی از عینیت بالاتری برخوردار است، وزن بیشتری می‌دهند. بر این اساس، فرضیه اول پژوهش به صورت زیر مطرح می‌شود:

فرضیه اول: ضریب واکنش سود در موقعیت‌های مختلف چرخه‌های تجاری دارای تفاوت معناداری است.

سود حسابداری تحت تأثیر شرایط اقتصادی شرکت قرار می‌گیرد؛ به گونه‌ای که در دوران رونق اقتصادی، چون تقاضای کالاها و خدمات شرکت در حد نسبتاً ثابتی قرار دارد و عدم اطمینان در ارتباط با تقاضا کالاهای شرکت پایین است، انتظار می‌رود که سود دارای پایداری بیشتری باشد، اما در دوران رکود، عدم اطمینان در ارتباط با تقاضای محصولات شرکت بالا است و تقاضا برای محصولات شرکت ثابت نیست، بنابراین انتظار می‌رود که سود شرکت پایداری کمی داشته باشد؛ پس با توجه به این موضوع فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر بیان می‌شود:

فرضیه دوم: پایداری سود در موقعیت‌های مختلف چرخه‌های تجاری دارای تفاوت معناداری است.

روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی است و تلاش می‌کند، برخی ویژگی‌های کیفیت سود (ضریب واکنش سود و پایداری سود) در طول چرخه‌های تجاری را بررسی کند که می‌تواند برای نهادهای تدوین‌کننده مقررات، استانداردها، سرمایه‌گذاران، ... راه‌گشا باشد. همچنین روش این پژوهش از نظر زمان گردآوری اطلاعات و نوع داده‌ها، از دسته مطالعات تاریخی، توصیفی -

تحلیلی همبستگی بوده که در شیوه تحلیل داده‌ها از رگرسیون با رویکرد پانل^۱ (تلفیقی) استفاده شده است.

جامعه آماری آن، کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، به‌استثنای شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانکی و بیمه‌ای هستند. نمونه پژوهش را صدوسی‌وشش شرکت پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار، در بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱ تشکیل داده است. اطلاعات لازم در ارتباط با این شرکت‌ها از نرم‌افزار ره‌آورد نوین و لوح‌های فشرده بورس اوراق بهادار جمع‌آوری و خلاصه شده است. نمونه‌های در نظر گرفته‌شده از ویژگی‌های زیر برخوردارند:

۱. به‌منظور افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی آنها منتهی به اسفند ماه باشد؛
۲. شرکت‌ها نباید سال مالی خود را در محدوده زمانی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱ تغییر داده باشند؛
۳. به‌دلیل تفاوت موجود در فعالیت‌ها، از دسته شرکت‌های واسطه‌گری مالی، بانک و بیمه‌ای نباشد.
۴. بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱ وقفه عملیاتی نداشته باشند.

تعیین چرخه‌های تجاری

همان‌طور که اشاره شد یکی از روش‌های تعیین و درک وضعیت کلی اقتصاد، نگاه به چرخه‌های تجاری است. بنابراین در پژوهش پیش رو، چرخه‌های تجاری به‌منزله یک نمای کلی از اقتصاد در نظر گرفته شده است. برای محاسبه چرخه‌های تجاری، از نرم‌افزار Eviews و فیلتر هادریک - پرسکات^۲ (HP) استفاده شده است. در این روش فرض بر آن است که تولید ناخالص داخلی حقیقی ایران از سه جزء روند بلندمدت، نوسان‌های چرخه‌ای و حرکات نامنظم تشکیل شده است. فیلتر هادریک - پرسکات در دو مرحله این اجزا را از یکدیگر جدا می‌کند. در مرحله اول، از این فیلتر برای استخراج روند بلندمدت استفاده می‌شود و در مرحله دوم، جزء چرخه‌ای باقی‌مانده از حاصل استخراج می‌شود. با استفاده از روش تخمین آماری هادریک - پرسکات، جزء روند از رابطه ۱ محاسبه می‌شود:

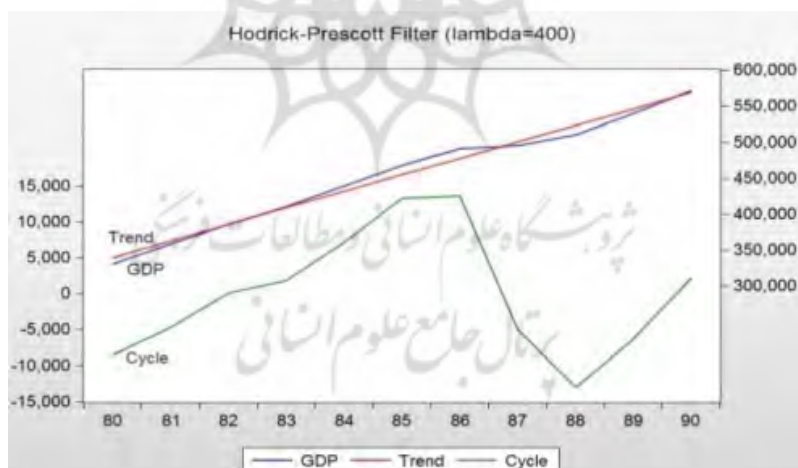
$$\text{Min} \left\{ \sum_{t=1} (Y_t - T_t)^2 + \lambda \sum_{t=1} [(T_t - T_{t-1}) - (T_{t-1} - T_{t-2})]^2 \right\} \quad \text{رابطه ۱}$$

1. Panel

2. Hodrick-prescott

همان طور که مشاهده می شود در رابطه مذکور پارامتر خطی λ ، فرایند یکنواخت سازی جزء روند را کنترل می کند؛ به گونه ای که با افزایش ضریب خطی، سری مورد مطالعه یکنواخت تر می شود. مشکل این روش، انتخاب دقیق مقدار λ است، زیرا با انتخاب نادرست آن، مقدار چرخه های تجاری به درستی محاسبه نخواهد شد (هادیان و هاشم پور، ۱۳۸۲).

همان طور که اشاره شد، مشکل استفاده از این فیلتر، انتخاب مقدار پارامتر λ است. براساس نظر مبتکران آن، مقدار عددی پارامتر λ باید بر اساس اطلاعات گذشته و از طریق متوسط طول یک دوره کامل تجاری انتخاب شود. بدین ترتیب بر اساس مطالعات گذشته در ایران، متوسط طول دوره های تجاری بین پنج تا هشت سال محاسبه شده است. از این رو مقدار اولیه پیشنهادی، طوری تعیین می شود که متوسط طول دوره را حدود شش سال اندازه گیری کند. همچنین در نرم افزار Eviews به صورت پیش فرض برای آن مقدار ۱۰۰ در نظر گرفته شده است. بر اساس مطالعه هادیان و هاشم پور (۱۳۸۲) با عنوان «شناسایی چرخه های تجاری در اقتصاد ایران» مقدار λ با توجه به طول چرخه های تجاری در گذشته ۴۰۰ در نظر گرفته شده است تا مقدار طول چرخه تجاری برابر با شش سال شود. بنابراین به پیروی از آنها، در این پژوهش نیز عدد λ در نرم افزار Eviews عدد ۴۰۰ در نظر گرفته شده است و با استفاده از فیلتر هادریک - پراسکات نمودار چرخه های تجاری برای سال های بین ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ به دست می آید (شکل ۲).

شکل ۲. نمودار چرخه های تجاری

با توجه به شکل ۲ می توان سال های اقتصادی ایران را به سه دوره طبقه بندی کرد:
 ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶: دوره رونق؛

۱۳۸۷ و ۱۳۸۸: دوره رکود؛

۱۳۸۹ و ۱۳۹۰: دوره رونق.

اینک با استفاده از این نمودار، ضریب واکنش سود (ERC) و پایداری سود در ادوار مختلف چرخه‌های تجاری، مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای بررسی ویژگی ارتباط با ارزش سود، مدل استون و هریس (۱۹۹۱)، مدل مبنای این پژوهش در نظر گرفته شده است (رابطه ۲).

$$RET_{it} = \mu_t + \alpha_1 EARN_{it} + \alpha_2 \Delta EARN_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه ۲}$$

در این رابطه، مجموع α_1 و α_2 نشان‌دهنده ضریب واکنش نسبت به سود (ERC) است. از آنجاکه هدف پژوهش بررسی ضریب واکنش سود جاری است، بنابراین باید بین واکنش به سود جاری و سود آتی تمایز قائل شد. از این رو به پیروی از بی‌ور، لمبرت و مورس (۱۹۸۰)، وارفیلد و ویلد (۱۹۹۲)، لاندلم و میرس (۲۰۰۲)، کالینز، شنکن و اسلوان (۱۹۹۴) و جنکینز، کان و ویلوری (۲۰۰۹)، برای خنثی کردن اثر واکنش به سود آتی، سود آتی و بازده آتی وارد مدل شده است. بنابراین همانند مطالعه جنکینز، کان و ویلوری (۲۰۰۹)، برای بررسی فرضیه اول، رابطه ۳ را مبنایی برای تعیین مدل نهایی پژوهش به کار گرفته‌ایم.

$$RET_{it} = \mu_t + \alpha_1 EARN_{it} + \alpha_2 \Delta EARN_{it} + \alpha_3 \Delta EARN_{it+1} + \alpha_4 RET_{it+1} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه ۳}$$

در نهایت برای در نظر گرفتن بخش‌های مختلف چرخه‌های تجاری، در رابطه ۲ از متغیر مجازی EXP استفاده شده است؛ به طوری که در دوره رونق عدد یک و در دوره رکود عدد صفر را می‌پذیرد. بنابراین مدل نهایی برای بررسی ضریب واکنش سود (ERC) به دست می‌آید (مدل ۱).

$$RET_{it} = \mu_t + \alpha_1 EARN_{it} + \alpha_2 \Delta EARN_{it} + \alpha_3 EARN_{it+1} + \alpha_4 RET_{it+1} + \alpha_5 EXP_i + \alpha_6 EARN_{it} \times EXP_t + \alpha_7 \Delta EARN_{it} \times EXP_i + \alpha_8 EARN_{it+1} \times EXP_t \quad \text{مدل ۱}$$

که در آن،

RET_{it} : بازده شرکت در سال t؛

$EARN_{it}$: سود شرکت در سال t؛

$\Delta EARN_{it}$: تغییرات سود در سال t ؛

EXP_t : متغیر مجازی که برای دوره رونق عدد یک و برای دوره رکود عدد صفر است. باید به این نکته اشاره شود که در این پژوهش تمام متغیرها از طریق تقسیم بر مجموع دارایی‌های ابتدای دوره، همگن شده است. برای بررسی پایداری سود از مدل پیشنهادی فریمن، السون و پنمن در سال ۱۹۸۲ استفاده شده است (رابطه ۴).

$$EARN_t = \alpha + \beta \times EARN_{i(t-1)} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه ۴}$$

که در آن؛

$EARN_t$: سود در سال t ؛

$EARN_{i(t-1)}$: سود در سال $t-1$ است.

در این رابطه هر چه ضریب $EARN_{i(t-1)}$ بزرگتر باشد، نشان دهنده این موضوع است که سود از پایداری بیشتر و کیفیت بالاتری برخوردار است؛ اما برای بررسی پایداری سود در چرخه‌های تجاری، باید عامل چرخه‌های تجاری وارد رابطه ۳ شود که برای این کار از متغیر مجازی استفاده می‌شود. بنابراین معادله رگرسیونی که از ورود متغیر مجازی به دست می‌آید، مدل دوم به کار گرفته در این پژوهش خواهد بود.

$$EARN_{it} = \beta_0 + \beta_1 R_{i(t-1)} + \beta_R \cdot R_{i(t-1)} \times EARN_{i(t-1)} + \beta_x \cdot EARN_{i(t-1)} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل ۲}$$

که در آن؛

$EARN_t$: سود در سال t ؛

$EARN_{i(t-1)}$: سود در سال $t-1$ است.

R : متغیر مجازی است که در زمان رکود عدد یک و در زمان رونق عدد صفر است.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

جدول ۱ تا ۴، نشانگر آمار توصیفی و میزان همبستگی میان متغیرهای استفاده شده در این پژوهش هستند. برای افزایش دقت در تجزیه و تحلیل آماری، داده‌های پرت از نمونه خارج شده است. همچنین از آنجاکه برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از دو مدل رگرسیونی استفاده شده،

بررسی برخی معیارهای کیفیت سود حسابداری در چرخه‌های تجاری ————— ۱۰۵

آمار توصیفی هم در دو جدول جداگانه درج شده است. از این رو، جدول ۱ و ۲ نشان‌دهنده آمار توصیفی مدل ۱ و جدول ۳ و ۴ نشان‌دهنده آمار توصیفی مدل ۲ است.

جدول ۱. آمار توصیفی مدل ۱

متغیر موهومی	بازده در سال t+1	سود در سال t+1	تغییرات سود در سال t	سود سال t	بازده سال t	
۱۲۶۶	۱۲۶۶	۱۲۶۶	۱۲۶۶	۱۲۶۶	۱۲۶۶	تعداد مشاهدات
-۰/۷۸۸۳	-۰/۲۴۶۲	-۰/۱۷۱۸	-۰/۰۲۴۳	-۰/۱۷۷۰	-۰/۲۱۶۵	میانگین
۱	-۰/۱۳۹۷	-۰/۱۳۹۹	-۰/۰۱۴۰	-۰/۱۴۵۱	-۰/۱۳۹۷	میان
۱	۲/۹۴۹۹	-۰/۷۸۲۱	-۰/۴۷۴۷	-۰/۷۸۲۱	۲/۲۵۹۳	حداکثر
۰	-۰/۹۷۸۶	-۰/۲۳۰۴	-۰/۴۹۶۶	-۰/۲۲۰۴	-۰/۹۷۸۶	حداقل
-۰/۴۰۸۷	-۰/۵۰۴۷	-۰/۱۵۱۹	-۰/۰۹۵۳	-۰/۱۵۳۰	-۰/۴۰۸۵	انحراف معیار
-۰/۱۶۷۰	-۰/۲۵۴۷	-۰/۰۲۳۱	-۰/۰۰۹۱	-۰/۰۲۳۴	-۰/۱۶۶۹	واریانس
-۱/۴۱۱۵	۱/۷۰۵۳	-۰/۹۱۴۶	-۰/۴۷۶۵	-۰/۸۹۱۸	-۰/۹۵۶۲	ضریب چولگی
۲/۹۹۲۴	۸/۴۱۷۵	۳/۹۱۹۴	۸/۰۰۹۷	۳/۸۷۶۱	۵/۳۵۷۳	ضریب کشیدگی

جدول ۲. جدول همبستگی متغیرهای مدل اول

متغیر موهومی	بازده در سال t+1	سود در سال t+1	تغییرات سود در سال t	سود سال t	بازده سال t	
-۰/۰۳۹۲	-۰/۰۲۲۷	-۰/۲۴۴۶	-۰/۳۷۱۸	-۰/۲۴۱۷	۱	بازده سال t
-۰/۱۵۰۲	-۰/۰۲۹۳	-۰/۷۵۳۳	-۰/۶۰۳۳	۱		سود سال t
-۰/۱۲۰۳	-۰/۰۲۶۳	-۰/۴۳۸۴	۱			تغییرات سود سال t
-۰/۱۵۳۷	-۰/۲۰۰۲	۱				سود در سال t+1
-۰/۱۳۳۵	۱					بازده در سال t+1
۱						متغیر موهومی

جدول ۳. آمار توصیفی مدل ۲

متغیر موهومی	سود سال t-1	سود سال t	
۱۲۸۲	۱۲۸۲	۱۲۸۲	تعداد مشاهدات
-۰/۱۹۵۸	-۰/۱۷۳۷	۰/۱۶۷۴	میانگین
۰	-۰/۱۴۳۱	۰/۱۳۶۳	میانه
۱	۰/۶۶۴	۰/۶۳۶۲	حداکثر
۰	-۰/۱۱۳۱	-۰/۱۵۹۴	حداقل
۰/۳۹۷	۰/۱۴۳۸	۰/۱۴۳۵	انحراف معیار
-۰/۱۵۷۶	-۰/۰۲۰۷	۰/۰۲۰۶	واریانس
۱/۵۳۳۳	-۰/۹۳۴۲	۰/۸۷۸۸	ضریب چولگی
۳/۳۵۱	۳/۶۲۲۶	۳/۵۲۲۴	ضریب کشیدگی

جدول ۴. جدول همبستگی متغیرهای مدل ۲

متغیر موهومی	سود سال t-1	سود سال t	
-۰/۰۰۹	۰/۷۴۶۹	۱	سود سال t
۰/۰۲۹۹	۱		سود سال t-1
۱			متغیر موهومی

نتایج آزمون فرضیه اول

برای آزمون فرضیه اول از مدل رگرسیونی شماره یک استفاده شده است و با توجه به این موضوع که رگرسیون از نوع ترکیبی است، باید وضعیت عرض از مبدأ مشخص شود. برای این کار می توان از آزمون چاو بهره گرفت. در این آزمون اگر عرض از مبدأ سال ها یا شیب شرکت ها برابر باشد، از روش پولد^۱ و در غیر این صورت از روش پانل^۲ استفاده می شود. اگر نتایج آزمون چاو، روش پانل را توصیه کند، باید با کمک آزمون هاسمن، به بررسی ثابت و تصادفی بودن اثرات آن پرداخت. سطح اطمینان به دست آمده از آزمون چاو (برابر با ۰/۸۱۴۲) بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین روش پولد انتخاب می شود و دیگر نیازی به انجام آزمون هاسمن نیست. نتایج حاصل از برآزش مدل یک در جدول ۵ آمده است.

1. Pooled
2. Panel

برای در نظر گرفتن اثر چرخه‌های تجاری، از متغیر مجازی EXP استفاده شده است که این متغیر در دوره رونق عدد یک و در دوره رکود عدد صفر را می‌پذیرد. برای بررسی این فرضیه و تأثیر ادوار تجاری، ابتدا باید به معناداری جمله‌های $EARN_{it} \times EXP_t$ و $\Delta EARN_{it} \times EXP_t$ توجه کرد و پس از تأیید معناداری این جمله‌ها، مقدار مجموع ضرایب این جمله‌ها (α_6 و α_7) را مد نظر قرار داد. با توجه به نتایج برازش رگرسیون (جدول ۵)، مقدار Prob این دو متغیر کمتر از ۰/۰۵ درصد است که نشان می‌دهد، میان این متغیرها با متغیر وابسته رابطه معناداری وجود دارد و مجموع ضرایب این دو متغیر (برابر با -۰/۲۵۷)، نشان می‌دهد این رابطه منفی است. با توجه به اینکه متغیر مجازی EXP در دوره رونق عدد یک و در دوره رکود عدد صفر است، نتیجه می‌گیریم که سرمایه‌گذاران و استفاده‌کنندگان از اطلاعات صورت‌های مالی، در دوره رونق به اطلاعات حسابداری وزن کمتری می‌دهند که نتیجه حاصل با ادبیات موجود در این زمینه نیز سازگار است.

جدول ۵. نتایج برازش مدل ۱

متغیر وابسته			متغیرهای توضیحی	
بازده سهام (RET_{it})				
Prob	آماره t	مقدار ضریب		
۰/۰۰۰۰	۶/۴۶۱۹	۰/۲۶۰۷	μ_t	ضریب ثابت
۰/۰۰۰۴	-۳/۵۸۰۱	-۱/۰۲۹۰	α_1	$EARN_{it}$
۰/۰۰۰۰	۸/۴۵۲۱	۳/۴۱۹۸	α_2	$\Delta EARN_{it}$
۰/۰۰۰۷	۳/۴۱۲۷	۰/۹۴۳۶	α_3	$EARN_{it+1}$
۰/۰۰۶۵	-۲/۷۲۳۵	-۰/۱۶۸۹	α_4	RET_{t+1}
۰/۰۰۸۶	-۲/۶۳۳۱	-۰/۱۱۹۵	α_5	EXP_t
۰/۰۰۷۶	۲/۶۷۲۰	۰/۸۴۹۸	α_6	$EARN_{it} \times EXP_t$
۰/۰۰۰۸	-۳/۳۷۷۲	-۱/۱۰۷۵	α_7	$\Delta EARN_{it} \times EXP_t$
۰/۱۲۱۸	-۱/۵۴۸۴	-۰/۴۶۹۳	α_8	$EARN_{it+1} \times EXP_t$
۰/۰۶۲۹	۱/۸۶۱۳	۰/۱۲۳۹	α_9	$RET_{t+1} \times EXP_t$
۰/۱۶۴۸			ضریب تشخیص	
۰/۱۵۸۸			ضریب تشخیص اصلاح شده	

نتایج آزمون فرضیه دوم

برای بررسی پایداری سود از رگرسیون وقفه زمانی سود استفاده شده است؛ هنگامی که متغیر وابسته روی وقفه زمانی خود مورد برازش قرار می‌گیرد، روش رگرسیونی مربوطه داده‌های تابلویی است و از سوی دیگر، چون برازش این رگرسیون سبب می‌شود که همبستگی پیاپی میان جزء اخلاص ایجاد شود، دیگر نمی‌توان از مدل حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده کرد. از این رو باید از روش گشتاورهای تعمیم‌یافته^۱ منصوب به هانسن بهره گرفت. در این روش ماتریس کواریانس برای خودهمبستگی اصلاح می‌شود و از این طریق نتایج آماری معتبری به دست می‌آید. بنابراین در این نوشتار برای برازش مدل فرضیه دوم، از روش گشتاور تعمیم‌یافته - داده‌های تابلویی پویا^۲ استفاده شده است.

خلاصه نتایج برازش این مدل را می‌توان در جدول ۶ مشاهده کرد. برای بررسی این فرضیه نیز از متغیر موهومی استفاده شده است که در شرایط رکود عدد یک و در رونق عدد صفر را می‌پذیرد، بنابراین برای بررسی فرضیه پژوهش ضریب متغیر $R_i(t-1) \times EARN_i(t-1)$ بسیار مهم است. همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، متغیر $R_i(t-1) \times EARN_i(t-1)$ معنادار است، بنابراین رابطه معناداری میان چرخه‌های تجاری و پایداری سود وجود دارد.

جدول ۶. نتایج برازش مدل ۲

متغیر وابسته			متغیرهای توضیحی
بازده سهام (RET _{it})			
Prob	آماره t	مقدار ضریب	
			$R_i(t-1)$
۰/۹۴۲۴	-۰/۰۷۲۳	-۰/۰۰۶۷	$R_i(t-1) \times EARN_i(t-1)$
۰/۰۰۰۰	۴/۹۵۳۵	۱/۰۶۱۱	$EARN_i(t-1)$
۰/۰۸۲۴	-۱/۷۳۸۹	-۰/۰۴۶۶	

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در پژوهشی که از نظر گذشت به دو ویژگی سود حسابداری، یعنی ضریب واکنش سود و پایداری سود با در نظر گرفتن چرخه‌های تجاری، به‌منزله شاخصی برای وضعیت کل اقتصاد پرداخته شد. برای به‌دست آوردن دوران رونق و رکود، نرم‌افزار Eviews و فیلتر هادریک پراسکات در آن

1. Generalized Method Of Moments
2. Generalized Method of Moments / Dynamic Panel Data

مورد استفاده قرار گرفت و با کمک گرفتن از متغیر موهومی، تمایزی میان دوره رونق و رکود ایجاد شد.

سرمایه‌گذاران در موقعیت‌های مختلف اقتصادی (رونق یا رکود)، چشم‌اندازهای متفاوتی دارند و بر اساس آن، اطلاعات را جمع‌آوری کرده و به آنها وزن می‌دهند. در شرایط رکود اقتصادی عدم اطمینان کل اقتصاد را دربر می‌گیرد، بنابراین سرمایه‌گذاران به دنبال اطلاعاتی هستند که از آن طریق، ریسک خود را حداقل کنند. از این رو، قابلیت اتکای اطلاعات برای سرمایه‌گذاران بسیار مهم و اساسی است، آنها خواستار اطلاعاتی هستند که از عینیت بالایی برخوردار باشد؛ بنابراین در بین منابع اطلاعاتی مختلف به منابعی که دارای عینیت بیشتری است، وزن بیشتری می‌دهند. از طرف دیگر، سود حسابداری یک منبع اطلاعاتی با عینیت بالا شناخته می‌شود، پس در این میان سرمایه‌گذاران به سود حسابداری که منبع اطلاعاتی مناسبی است، وزن بیشتری می‌دهند. در شرایط رونق اقتصادی نیز، عدم اطمینان در اقتصاد بسیار پایین است و سرمایه‌گذاران جویای اطلاعاتی هستند که فرصت‌های سرمایه‌گذاری و رشد را به آنها نشان دهد که این اطلاعات بیشتر بر اساس پیش‌بینی بوده و از عینیت کمتری برخوردار است؛ بنابراین در حالت رونق اقتصادی به سود حسابداری نسبت به سایر منابع اطلاعاتی، وزن کمتری می‌دهند که نتایج جدول ۵ نیز این گفته را تأیید می‌کند؛ زیرا ضریب واکنش سود در دوره رکود بیشتر از دوره رونق به دست آمد.

سود حسابداری تحت تأثیر شرایط اقتصادی (رونق یا رکود) قرار می‌گیرد، بدین صورت که در دوره رونق که تقاضای کالاها و خدمات نسبتاً پایدار است، تقاضا برای کالاهای شرکت نیز به نسبت پایدار است، بنابراین انتظار می‌رود که وضعیت شرکت دچار نوسان کمتری شده و متأثر از آن، سود شرکت نیز که شاخصی از وضعیت شرکت است، دارای پایداری بالایی باشد. اما در دوره رکود به دلیل عدم اطمینان در اقتصاد، تقاضا برای کالا و خدمات شرکت نیز ثبات ندارد و این انتظار وجود دارد که وضعیت شرکت و به تبع آن، سود شرکت نیز دچار نوسان شود که این امر باعث می‌شود، پایداری سود در دوره رکود نسبت به دوره رونق کمتر شود، این در حالی است که نتایج ارائه شده در این پژوهش نشان می‌دهد که عامل چرخه‌های تجاری بر پایداری سود اثر می‌گذارد. این نتیجه با یافته‌های پژوهش تامی (۲۰۱۲) همخوانی ندارد؛ زیرا نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که پایداری سود در دوران رونق کمتر از دوران رکود است که این امر احتمالاً به دلیل هموارسازی سود به وسیله مدیریت است.

برخلاف سایر کشورها که هنگام بررسی شرکت‌ها متغیرهای کلان نیز در نظر گرفته می‌شود، در ایران کمتر به این موضوع توجه شده است. بنابراین نخستین پیشنهاد این پژوهش به

این امر اختصاص دارد که هنگام بررسی ویژگی‌های شرکت، معیارهای اقتصاد کلان نیز در نظر گرفته شود. همچنین در این مطالعه فقط به بررسی پایداری سود با در نظر گرفتن چرخه‌های حسابداری پرداخته شده است، توصیه می‌شود که در مطالعات بعدی، به پیروی از اسلوان (۱۹۹۶)، پایداری اجزای سود نیز با در نظر گرفتن چرخه‌های تجاری مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- آذر، ع؛ مؤمنی، م. (۱۳۸۴). *آمار و کاربرد آن در مدیریت*. جلد دوم، تهران: انتشارات سمت.
- برزیده، ف.؛ بولو، ق.؛ امینی‌مطلق، ع. (۱۳۸۹). رابطه بین کیفیت پیش‌بینی سود با ضریب واکنش سود و تمرکز مالکیت. *فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۷ (۲۷): ۱۱۶-۱۰۱.
- پورحیدری، ا.؛ عالی‌پور، د. (۱۳۹۰). بررسی ارتباط بین داده‌های حسابداری با چرخه‌های تجاری در بورس اوراق بهادار تهران. *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۳ (۲): ۱۶-۱.
- ثقفی، ع.؛ کردستانی، غ. (۱۳۸۳). بررسی و تبیین رابطه بین کیفیت سود و واکنش بازار به تغییرات سود نقدی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۱۱ (۳۷): ۷۳-۵۱.
- دستگیر، م.؛ رستگار، م. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین کیفیت سود (پایداری سود)، اندازه اقلام تعهدی و بازده سهام با کیفیت اقلام تعهدی. *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۳ (۷): ۲۰-۱.
- عرب‌مازازی، م.؛ کرانی، ک. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین استراتژی افزایش سود و ضریب واکنش سود، شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۱۸ (۶۴): ۱۲۸-۱۱۳.
- کردستانی، غ.؛ مجد، ض. (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین ویژگی‌های کیفی سود و هزینه سرمایه سهام عادی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۱۴ (۴۸): ۱۰۴-۸۵.
- کریمی، غ.؛ تاجیک، ک.؛ مرادی، م. (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین کیفیت سود و افزایش سرمایه از محل مطالبات سهام‌داران در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۱۳ (۴۴): ۸۴-۷۱.
- کریمی، ف.؛ صادقی، م. (۱۳۸۹). محاسبه کیفیت سود بر اساس سرمایه‌گذاری در دارایی‌های سرمایه‌ای و نیروی کار و رابطه آن با پایداری سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران. *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۲ (۳): ۱۲۴-۱۱۳.
- مرادی، م.؛ فلاحتی، م.؛ کامی، م. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین کیفیت سود و ضریب واکنش سود. *مجله دانش و توسعه*، ۱۷ (۳۳): ۲۲-۱.

هادیان، ا.؛ هاشم‌پور، م. (۱۳۸۲). شناسایی چرخه‌های تجاری در اقتصاد ایران. *فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران*. ۴ (۱۵): ۹۳ - ۱۲۰.

Beaver, W., Lambert, R. and Morse, D. (1980). The Information Content of Security Prices. *Journal of Accounting and Economics*, 2 (1980): 3-28.

Brown, W., He, H. and Teitel, K. (2006). Conditional Conservatism and the Value Relevance of Accounting Earnings: An International Study. *European Accounting Review*, 4 (15): 605-626.

Collins, D, Shanken, J. and Sloan, R. (1994). The Lack of Timeliness and Noise as Explanations for the Low Contemporaneous Returns-Earnings Association. *Journal of Accounting and Economics*, 18 (1994): 289-324.

Dechow, P.M. and Dichev, I.D. (2002) The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors. *The Accounting Review*, 77 (2002): 35-59.

Donelson D.C., Jennings, R. and McInnis, J.M. (2010). Changes over Time in the Revenue-Expense Relation: Accounting or Economics? *McCombs Research Paper*. Available at: <http://ssrn.com/abstract=1446924>.

Francis, J. and Schipper, K. (1999). Have Financial Statements Lost their Relevance? *Journal of Accounting Research*, 37 (2): 319-352.

Jenkins D.S., Kane, G.D. and Velury, U. (2009). Earnings Conservatism and Value Relevance Across the Business Cycle. *Journal of Business Finance & Accounting*, 36 (9-10): 1041-1058.

Johnson, M. F. (1999). Business Cycles and the Relation between Security Returns and Earnings. *Review of Accounting Studies*, 4 (2): 93-117.

Lundholm, R. and Myers, L. (2002). Bringing the Future Forward: The Effect of Disclosure on the Returns-Earnings Relation. *Journal of Accounting Research*, 40(3): 809-839.

Jin, Q. (2005). Business cycle-Accounting behavior-Earning management. Thesis (Ph.D.). Hong Kong University of Science and Technology.

- Richardson, S.A. Sloan, R.G. Soliman, M.T. and Tuna, I. (2005). Accrual reliability, earnings persistence and stock prices. *Journal of Accounting and Economics*, 39 (3): 437-485.
- Tomy R.E. (2012). Earnings Persistence over the Business Cycle. Working paper. Stanford University.
- Warfield, T. and Wild, J. (1992). Accounting Recognition and the Relevance of Earnings as an Explanatory Variable for Returns. *The Accounting Review*, 67 (4): 821-842.

